

საინვესტიციო გარემო საქართველოში და სახელმწიფოს როლი მის სრულყოფაში

ია ყოლბაია
სტუდენტორანტი

რეზიუმე

საინვესტიციო გარემო ეს არის კაპიტალდაბანდებაზე მოქმედი ობიექტურ და სუბიექტურ ფაქტორთა ერთობლიობა, რომელიც ზეგავლენას ახდენს ინვესტიციების მოზიდვის პროცესზე, არეგულირებს მას. საინვესტიციო გარემო ზოგადად შეიცავს ქვეყნის ან რეგიონის ობიექტურ შესაძლებლობებს და პირობებს ინვესტორის საქმიანობისთვის. საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი ფაქტორები შეიძლება დაეჯგუფოთ შემდეგნაირად: პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური. საინვესტიციო გარემოს დახასიათება ძირითადად შემდეგი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლებით შეიძლება: მთლიანი შიდა პროდუქტი და მთლიანი შიდა პროდუქტი მოსახლეობის ერთ სულზე.

რაც შეეხება საქართველოში საინვესტიციო გარემოს, ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრისით საქართველოს გააჩნია გარკვეული უპირატესობანი წარმოების ზოგიერთი ფაქტორის სიახლის მხრივ, გეოსტრატეგიული მდებარეობა და სხვა, ხოლო ნაკლოვანებებს წარმოადგენს დამატებითი ხარჯების მაღალი დონე, ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და ა. შ. უცხოური კაპიტალის კონცენტრაციის თვალსაზრისით მეტად მნიშვნელოვანია მიზანდასახული საგადასახადო პოლიტიკის საკითხების გატარება.

საკვანძო სიტყვები: საინვესტიციო გარემო, მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები, მშპ, ინვესტორი, კაპიტალის მოზიდვა, საგარეო პოლიტიკა, საგარეო ვაჭრობა, ინფლაცია, საგარეო ვალი, საგადასახადო პოლიტიკა.

ქირითადი ტაქსტი

საინვესტიციო გარემო წარმოადგენს სოციალურ-ეკონომიკური ურთიერთობების სისტემას, რომლებიც ყალიბდება მიკრო და მაკრო ეკონომიკაზე საკმაო რაოდენობით ურთიერთდაკავშირებული პროცესების გავლენის საფუძველზე და ინვესტ მდგრადი საინვესტიციო მოტივების წარმოქმნას. იმის გამო, რომ საინვესტიციო პროცესი გრძელვადიანი ხასიათის მატარებელია, მისთვის დამახასიათებელია გარკვეული სტატიკურობა და არ განიცდის ძალიან სწრაფ ცვლილებებს. აქედან გამომდინარე, საჭიროა შეიქმნას საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი მაჩვენებლების ისეთი ნუსხა, რომლებიც გარკვეული მდგრადობით ხასიათდება და რეალურად ახდენს გავლენას ქვეყანაში კაპიტალის შემოდინებაზე.

საინვესტიციო გარემოს განმსაზღვრელ უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების მდგომარეობა, ხოლო ამ უკანასკნელის მახასიათებელს სტაბილური ეკონომიკური გარემო წარმოადგენს.

საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი ფაქტორები შეიძლება შემდეგნაირად იყოს დაჯგუფებული (ლ.ქოქიაური, გვ. 87-88, 2017):

- პოლიტიკური, რომელიც მოიცავს პოლიტიკური სიტუაციებით შექმნილ რისკს და ფორსმაჟორული სიტუაციების შექმნის საშიშროებას;

- ეკონომიკური, რომელშიც ასახულია ქვეყნის მაკროეკონომიკური პარამეტრები, აგრეთვე მთავრობის მიერ ეკონომიკური პროცესების ტაქტიკური მართვის ეკონომიკური ნორმატივები, მეთოდებისა და ინსტრუმენტების ერთობლიობა;

- სამართლებრივი, რომელიც მოიცავს სახელმწიფოში საკუთრების ფორმების განვითარების ისტორიულ ასპექტებს, საუკუნეების მანძილზე ფორმირებულ სახელმწიფოს ეკონომიკურ როლს და მენარმეობის განვითარებულ ტრადიციებს;

- ინსტიტუციონალური, რომელიც მოიცავს სახელმწიფოში არსებული ეკონომიკის რეგულირების სახელმწიფო ორგანოებს და ეკონომიკის ინფრასტრუქტურის ფონზე წარმოქმნილ ინსტიტუტებს.

უცხოელი კაპიტალის მესაკუთრე ინვესტიციის შეფასებისას პირველ რიგში ყურადღებას სწორედ მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებს აქცევს, რადგან ისინი ნათელ წარმოდგენას იძლევიან ქვეყანაში რეალურად არსებულ სურათზე და ქმნიან გარკვეული პროგნოზების გაკეთების შესაძლებლობას.

საინვესტიციო გარემოს დახასიათება შემდეგი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლებით შეიძლება: მთლიანი შიდა პროდუქტი და მთლიანი შიდა პროდუქტი გაანგარიშებული მოსახლეობის ერთ სულზე. ეს მაჩვენებლები ასახავენ ქვეყანაში არსებულ ეკონომიკურ მდგომარეობას და ბაზრის შესაძლებლობების გამოვლენის საშუალებას იძლევიან.

სახელმწიფოს მიერ გატარებული რეფორმების საფუძველზე საქართველოს ეკონომიკამ ნელი ტემპით, მაგრამ მაინც დაიწყო აღმავლობა. ბოლო წლებში საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის და მოსახლეობის ერთ სულზე მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებლები შემდეგნაირად გამოიყურება (იხ. ცხრილი 1).

ცხრილი 1

საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი და საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი მოსახლეობის ერთ სულზე

	2014	2015	2016	2017	2018-III კვ.
მშპ მიმდინარე ფასებში, მლნ. ლარი	29150,5	31755,6	34028,5	37846,6	29827,4
მშპ ერთ სულზე (მიმდინარე ფასებში), ლარი	7837,4	8524,3	9129,0	10152,0	7997,7

წყარო: www.geostat.ge

თუ უცხოელი ინვესტორი ხედავს, რომ მთლიანი შიდა პროდუქტის ზრდის ტემპი უარყოფითი ტენდენციით ხასიათდება, იგი რეალურად დაეჭვდება ინვესტიციათა განხორციელების აუცილებლობაში. ამასთან აუცილებლად უნდა აღინიშნოს ის ფაქტიც, რომ უცხოელი კაპიტალის მესაკუთრე ყურადღებას აქცევს მთლიანი შიდა პროდუქტის განვითარების ხანგრძლივ ტენდენციას და ისე არ დააბანდებს კაპიტალს ქვეყანაში, თუ დარწმუნებული არ იქნება რომ ეს ტენდენცია შენარჩუნებული იქნება მინიმუმ მისი პროექტის მსვლელობის დროს მაინც.

არავისთვის საიდუმლოს არ წარმოადგენს ის ფაქტი, რომ ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყანა უფრო წარმატებით უზრუნველყოფს უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას. აქედან გამომდინარე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაჩვენებელი, რომელიც უცხოელი ინვესტორის თვალთახედვის არეში ექცევა, ეს არის ქვეყნის სავაჭრო პოლიტიკა.

საქართველოს ეკონომიკა ექსპორტ-იმპორტის მოცულობის, ანუ საგარეო ვაჭრობის ბრუნვის ზრდის შედეგად უფრო გახსნილი ხდება ეკონომიკური ოპერაციებისათვის. როგორც ბოლო რამდენიმე წლის მონაცემები გვიჩვენებს საქართველოში მუდმივად შეინიშნება სავაჭრო ბალანსის უარყოფითი სალდო (იხ. ცხრილი 2).

ცხრილი 2
საქართველოს საგარეო ვაჭრობის მაჩვენებლები
(მლნ აშშ დოლარი)

	2014	2015	2016	2017	2018
საგარეო სავაჭრო ბრუნვა	11462,9	9505,0	9407,7	10674,7	12484,4
საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი (FOB)	2861,0	2204,7	2112,9	2735,5	3362,1

საქონლის რეგ- ისტრირებული იმპორტი (CIF)	8601,8	7300,3	7294,0	7939,2	9122,3
საგარეო ვაჭრობის საღდო	-5740,8	-5095,6	-5181,1	-5203,7	-5760,2

წყარო: www.geostat.ge

საგარეო ვაჭრობის დეფიციტის მაღალი ტემპით ზრდის ტენდენცია ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე, მისი ჩამოყალიბებული, მდგრადი ხასიათი უაღრესად დამაფიქრებელია. იგი ამცირებს ქვეყანაში უცხოური ვალუტის შემოდინებას, ზრდის საგარეო ვალის მოცულობას და აუარესებს საგადასახდელო ბალანსს.

სახელმწიფოს ეკონომიკური მდგომარეობის სარკეს წარმოადგენს მისი ფინანსური მდგომარეობა, რომელშიც განსაკუთრებით აღსანიშნავია ისეთი მაჩვენებლები, როგორიცაა: ინფლაციის ტემპი, სავალუტო კურსის მდგომარეობა, საბანკო კრედიტის ხელმისაწვდომობა და სხვა.

2018 წლის დეკემბერში წინა თვესთან შედარებით ინფლაციის დონემ საქართველოში 0,5 პროცენტი შეადგინა, ხოლო წლიური ინფლაციის დონე 1,5 პროცენტით განისაზღვრა (www.geostat.ge). 2014-2018 წლებში საქართველოში ინფლაციის მაჩვენებლები მოყვანილია მე-3 ცხრილში.

ცხრილი 3 სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (ინფლაცია)

	2014	2015	2016	2017	2018
საშუალო წლიური წინა წლის საშუალო წლიურთან	103,1	104,0	102,1	106,0	102,6
დეკემბერი წინა წლის დეკემბერთან	102,0	104,9	101,8	106,7	101,5

წყარო: www.geostat.ge

საქართველოში უმეტესი ძალისხმევა მიმართულია ინფლაციური პროცესების აღმოფხვრისაკენ. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მეტად რთული პროცესია და საბოლოო ჯამში ინფლაციის დაძლევა გამოიხატება იმაში, რომ იგი პროგნოზირებადი და რეგულირებადი გახდება, რაც საშუალებას აძლევს მომავალ ინვესტორს რეალურად შეაფასოს კაპიტალდაბანდებათა მომავალი შემოსავალი.

საინვესტიციო გარემოზე მოქმედ მნიშვნელოვან ფინანსურ ფაქტორს წარმოადგენს ქვეყნის სავალუტო კურსი და განსაკუთრებით კი მისი ცვლილების ტენდენცია. მართალია დებიტორ ქვეყანაში ვალუტის კურსის ვარდნა მომგებიანია უცხოელი ინვესტორისათვის, რადგან მისი კაპიტალით წარმოებული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა საერთაშორისო ბაზარზე იზრდება, მაგრამ როდესაც ქვეყნის ვალუტას მუდმივი ვარდნის ტენდენცია გააჩნია და თან ამ ვარდნის ტემპები საკმაოდ მნიშვნელოვანია, ინვესტორი უფრო ხშირად თავს იკავებს ასეთ ქვეყანაში კაპიტალდაბანდებებისაგან.

ის რაც ყველაზე უფრო უარყოფითად მოქმედებს საინვესტიციო გარემოზე და რაც განსაკუთრებით დამახასიათებელია განვითარებადი ქვეყნებისათვის, ეს არის ვალუტის კურსის უნესრიგო, უპროგნოზო მოძრაობა.

საქართველოში თავისუფალ სავალუტო კურსზე გადასვლამ არსებითად შეცვალა მაკროეკონომიკური გარემო. თუ ფიქსირებული სავალუტო კურსის პირობებში ეკონომიკური სტაბილურობის უზრუნველყოფის უმნიშვნელოვანეს ფაქტორად საბიუჯეტო - საგადასახადო პოლიტიკა გვევლინებოდა, ახალ სიტუაციაში მკვეთრად იზრდება სწორი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მნიშვნელობა.

სწორი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა გულისხმობს არა მართო ეროვნული ვალუტის კურსის შენარჩუნებას, არამედ, საბანკო სისტემის განვითარებასა და საკრედიტო რესურსების ხელმისაწვდომობას, რაც საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი მნიშვნელოვანი ფინანსური ფაქტორია. ეს პრობლემა განსაკუთრებით მწვავედ დგას განვითარებად ქვეყნებში, სადაც საბანკო ინფრასტრუქტურა ცუდათაა განვითარებული და კრედიტები მიუწვდომელია ან ძალიან ძვირი ღირს.

საინვესტიციო გარემოზე მოქმედი ერთ-ერთი ფაქტორია ქვეყნის დავალიანება და ვალების მომსახურება. ის, თუ რა მოცულობის საგარეო ვალი აქვს ქვეყანას და როგორ ახდენს მის გასტუმრებას, საშუალებას აძლევს უცხოელ ინვესტორს განსაზღვროს თუ რა პერსპექტივა აქვს მის ინვესტიციას, შეძლებს თუ არა ქვეყანაში ჩადებული თანხების დაბრუნებას. ამ მხრივ არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით, შესწევს თუ არა ქვეყანას დამოუკიდებელი გადაწყვეტილების მიღების უნარი, თუ იმყოფება რომელიმე მევალის გავლენის ქვეშ. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მონაცემებით, 2018 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით საქართველოს სახელმწიფო საგარეო ვალი 14 544 890 ლარს (5 434 092 აშშ დოლარი) შეადგენს (www.mof.ge).

ქვეყნის საინვესტიციო გარემოს შეფასებისას ერთ-ერთ ფაქტორს წარმოადგენს სახელმწიფოს გეოპოლიტიკური მდებარეობა. ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური მდებარეობა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გარემოებაა უცხოელი ინვესტორების სტიმულირებისათვის.

კაპიტალის უცხოელი მესაკუთრენი ყოველნაირად ცდილობენ გადაიტანონ თავიანთი საქმიანობა პოტენციურ ბაზრებთან რაც შეიძლება ახლოს, იმ ქვეყნებში რომლებსაც განვითარების დიდი პერსპექტივა გააჩნიათ. ამიტომ ძალზედ დიდ მნიშვნელობას იძენს ქვეყნების, განსაკუთრებით კი განვითარებადი ქვეყნების მოხერხებული გეოსტრატეგიული მდებარეობა, კერძოდ მათი სიახლოვე აუთვისებელ ბაზრებთან ან მათ დამაკავშირებელ მნიშვნელოვან გზაჯვარედინებზე ყოფნას. მაგალითად, საქართველო მისი გეოგრაფიული მდებარეობიდან გამომდინარე მეტად ხელსაყრელ მდგომარეობაშია, მეზობელ (აზერბაიჯანი, სომხეთი) რესპუბლიკებთან შედარებით, ვინაიდან მხოლოდ მას გააჩნია შავ ზღვაზე გასვლის შესაძლებლობა.

2005 წლიდან საქართველოში ახალი საგადასახადო კოდექსი ამოქმედდა, რომლის გაცხადებული მიზანი ლიბერალური საინვესტიციო გარემოს მხარდაჭერაა (www.georgia.gov.ge). ამ მიზნით საქართველოს საგადასახადო კოდექსი უცხოელ და ადგილობრივ ინვესტორებს მნიშვნელოვან შეღავათებს სთავაზობს, პირდაპირ-

რი უცხოური ინვესტიციების მიმართ ლიბერალური პოლიტიკის კიდევ ერთი დამატებითი ინსტრუმენტია „ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ“ შეთანხმებები, რომლებიც დადებულია ქვეყნის ძირითად სავაჭრო და ეკონომიკურ პარტნიორ ქვეყნებთან (www.mof.ge).

დასკვნა: ამრიგად, საინვესტიციო გარემოს საბოლოო შეფასებისას ერთი რამის თქმა შეიძლება; მიუხედავად იმისა, რომ თითოეულ ცალკეულ ფაქტორს მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა შეუძლია მასზე, ცალკეულ მაჩვენებელს მაინც არ შეუძლია დამოუკიდებლად გადანყვიტოს ქვეყნის ბედი. ამიტომ, ქვეყნის საინვესტიციო გარემო განხილული უნდა იქნეს, როგორც ერთიანი სისტემა, რომლის ფაქტორები მჭიდრო ურთიერთდამოკიდებულებაში არიან და ქმნიან საერთო ვითარებას ქვეყანაში, რომელიც ხელს შეუწყობს ან შეუშლის უცხოური კაპიტალის შემოდინებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ლ. ქოქიაური, უცხოური ინვესტიციები, 2017;
2. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ვებ. გვერდი;
3. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ვებ. გვერდი;

REFERENCES:

1. L. Qoqiauri, Foreign Investments, 2017;
2. www.geostat.ge;
3. www.mof.ge;

THE INVESTMENT ENVIRONMENT IN GEORGIA AND THE GOVERNMENT'S ROLE IN ITS IMPROVEMENT

Ia Kolbaia, PhD Student of GTU

RESUME

The Investment environment is the unity of objective and subjective factors influencing the capital, which affects the process of attracting investments and regulates them. The investment environment generally contains the objective possibilities and conditions of the country or region for the investors' activity. The factors operating in the investment environment can be grouped as follows: political, economic, legal and institutional. The characteristics of the investment environment can be determined by the following macroeconomic indicators: Gross Domestic Product, Gross Domestic Product per Population Calculation and etc.

In terms of attracting investments in Georgia, it has some advantages over price of some of the factories of production, geostrategic location and other, and the lack of investment expenses is the high level of additional costs, socio-economic conditions in the country, etc. In terms of concentrating foreign capital in Georgia, it is of utmost importance to carry out the issues of tax policy.

Key words: Investment environment, macroeconomic indicators, GDP, investor, attract capital, foreign policy, foreign trade, inflation, foreign debt, tax policy.